
EPISTOLARI ENTRE FRANCESC MATHEU I VÍCTOR CATALÀ (1902-1934)

IRENE MUÑOZ I PAIRET
u1020520@campus.udg.edu
Universitat de Girona

Resum: L'objectiu d'aquest treball és analitzar la relació epistolar entre l'editor i poeta Francesc Matheu i l'escriptora Víctor Català, veure per quins motius Víctor Català es va situar al costat de Matheu, quan col·laborava a *Juventut* i quina és la influència que va rebre de l'editor. En conjunt, analitzem 292 cartes datades entre 1902 i 1934.

A través de l'epistolari, en primer lloc, podem resseguir el període en què Víctor Català va col·laborar a *Il·lustració Catalana*, dirigida per Francesc Matheu, entre 1903 i 1917: per què hi va col·laborar, què hi va publicar, quan, i amb quines condicions, així com el procés d'edició del poemari *Llibre Blanc*, publicat el 1905 a l'editorial Il·lustració Catalana.

En segon lloc, a través de la correspondència, veiem la col·laboració de l'escriptora a la revista *Catalana*, que va dirigir Francesc Matheu entre 1918 i 1921, i el procés d'edició de la novel·la *Un film* a les pàgines d'aquesta publicació, entre 1918 i 1921. Finalment, s'analitzarà la influència de Francesc Matheu pel que fa a la relació de Víctor Català amb els Jocs Florals de Barcelona, l'Acadèmia de la Llengua Catalana i l'Acadèmia de Bones Lletres. La correspondència entre Francesc Matheu i Víctor Català està publicada al volum I de l'*Epistolari de Víctor Català*. Se citarà la correspondència d'aquest volum.

Paraules clau: epistolari, *Il·lustració Catalana*, *Revista Catalana*, Francesc Matheu, Víctor Català.

THE LETTERS BETWEEN FRANCESC MATHEU AND VÍCTOR CATALÀ (1902-1934)

Abstract: This paper wants to analyze the letters between the publisher and poet Francesc Matheu and the writer Víctor Català, in order to see what is the reason because Víctor Català was next to Francesc Matheu when she published her papers in *Juventut* and what influence she received by the editor. We analyze 292 letters from 1902 to 1934. Firstly, We follow the period when Víctor Català published her papers in *Il·lustració Catalana*, directed by Francesc Matheu between 1903 and 1917: We see why she collaborate there, what she published there, when, with what conditions, and the process of editon of the book of poems: *Llibre Blanc*, published in 1905 in the editorial Il·lustració Catalana. Secondly, with the letters, We see what Víctor Català published in the review *Catalana*, directed by Francesc Matheu between 1918 and 1921, and the process of edition of the novel *Un film* in the pages of this review, between 1918 and 1921. Finally, we analyze how Francesc Maheu influence Víctor Català in the relationship with literary games of Barcelona, the Academy of Catalan Language and the Academy of Bones Lletres. The letters between Francesc Matheu and Víctor Català are published in *Epistolari de Víctor Català*, vol. I. The letters of this article are from this book.

Key words: letters, *Il·lustració Catalana*, *Revista Catalana*, Francesc Matheu, Víctor Català.

Per a la Glòria Sabarí (1960-2015)

La relació epistolar entre Francesc Matheu i Víctor Català comença el 25 de novembre de 1902 amb la represa d'*Il·lustració Catalana* com a revista i editorial sota la direcció del poeta i editor Francesc Matheu i Fornells (Barcelona, 1851-Sant Antoni de Vilamajor, 1938), després que el 1894 finalitzés la primera etapa. El primer número de la revista surt el 7 de juny de 1903 i inclou un conte de Víctor Català, "Conformitat", que més tard es publicarà a *Ombrívols*, el 1904. En conjunt, aquest epistolari està format per 292 cartes, la majoria manuscrites, creuades entre el poeta i editor i l'escriptora. La correspondència finalitza el 5 de maig de 1934 amb una lletra de Caterina Albert, quan només faltaven 4 anys perquè Francesc Matheu morís i dos per esclatar la Guerra Civil.

Durant la Guerra Civil, l'escriptora manté correspondència amb les filles de Matheu, la poeta Roser Matheu i Montserrat i Núria Matheu. Aquestes cartes es conserven al fons de Roser Matheu, de la Biblioteca de Catalunya. D'altra banda, les cartes que Caterina Albert va dirigir a Francesc Matheu es conserven al fons Matheu de la Biblioteca de Catalunya i les de Francesc Matheu, a l'Arxiu Museu Víctor Català de l'Escala. Aquestes lletres estan publicades al primer volum de l'*Epistolari de Víctor Català* (Muñoz Pairet 2005).

Francesc Matheu, amb la intenció d'integrar l'escriptora al seu projecte, li sol·licita la seva subscripció i li manifesta el seu elogi envers el poema *Lo llibre nou*, premiat als Jocs Florals d'Olot el 1898, sota la seva presidència. En cap moment, però, fa referència a *La infanticida*, que també va ser premiada en aquells Jocs Florals i va comportar molta polèmica entre els membres del Jurat per la seva dura temàtica. Aquest fet va comportar que Caterina Albert no anés a recollir el premi, que el monòleg no es representés fins al 1967¹ i que l'escriptora s'amagués darrere el pseudònim Víctor Català per publicar totes les seves obres. Els altres membres del Jurat van ser: Josep Berga i Boada (secretari), Ramon Masiferri (sots president), Josep Xutglar i Josep Maria Aguirre. Sobre el veredictes al voltant de *La infanticida*, a l'Arxiu de Josep Miracle, del Districte de Sants-Barcelona, es conserva una nota manuscrita de Francesc Matheu on elogia el monòleg. Matheu, tot i pertànyer a la tradició de la Renaixença, apartat per tant de la modernitat del nou moviment, qualifica d'excel·lent el monòleg, per com està escrit i no el considera «perillós», pel que fa al contingut. Diu el següent: «L'infanticida. Núm. 143. Premi Berga i Boada. Molt ben fet i ben sentit. Lo marcat ab llapis blau hi sobra i es pot treure perfectament. Hi ha poesia i és digne d'un premi. F. M.» I continua dient: «Y a mi me sembla de lo melloret. Examinin-la. És atrevit pro es inoquo».

És clar que la influència de Francesc Matheu com a president dels Jocs Florals va inclinar el veredictes dels membres del Jurat cap a les obres presentades per Caterina Albert. Alguns membres del certamen s'havien espantat del «realisme» del monòleg, com Josep Berga i Boada, el secretari, deia a l'escriptora en una carta datada el 25 d'agost de 1898 (Muñoz Pairet 2002: 367).

¹*La infanticida* es va representar per primera vegada al Palau de la Música Catalana el 14 i 15 de març de 1967, en homenatge pòstum a l'escriptora, organitzat per Màrius Cabré i Josep Miracle. L'actriu que va interpretar el monòleg va ser Àngels Moll.

A partir del 1898, per tant, quan encara no es coneixien personalment, s'inicia la relació entre Francesc Matheu i Víctor Català. Segons una nota manuscrita de l'autora, conservada a l'Arxiu Museu Víctor Català de l'Escala, va conèixer Francesc Matheu i Narcís Oller el 1898, després dels Jocs Florals d'Olot, a la fonda Espanya. En aquesta nota, apunta que «Matheu i Oller eren molt vellets» i que a Mossèn Cinto no l'ha conegut mai. A les primeres cartes, però, ni l'editor ni l'escriptora fan referència a aquesta primera coneixença. La seva relació intel·lectual i professional portarà l'escriptora a incorporar-se a la llista de col·laboradors importants d'*Il·lustració Catalana*, entre 1903 i 1917, al costat de noms com Joan Maragall o Miquel dels Sants Oliver; a publicar el 1905 el seu segon i últim poemari, *Llibre Blanc*, a l'editorial d'*Il·lustració Catalana*; a ser una de les col·laboradores de la revista *Catalana*, a partir del 1918 i fins al 1926; a publicar a les pàgines d'aquesta revista, a partir del 1918 i fins al 1921, la seva segona i última novel·la, *Un film*; a ser la presidenta dels Jocs Florals de Barcelona, el 1917, a presentar-se als Jocs Florals de Barcelona amb el poema *Cavalls del port*, el 1918, i guanyar un accèssit; a ser mantenedora dels Jocs Florals el 1933; a ser membre de l'Acadèmia de la llengua Catalana, el 1915, presidida per Jaume Collell, que s'oposava a les normes ortogràfiques del 1913, de l'Institut d'Estudis Catalans, i a ser membre, posteriorment, de l'Acadèmia de Bones Lletres, a partir de 1923. En va ser l'única dona membre.

És, per tant, molta la importància de la relació intel·lectual i professional que Francesc Matheu i Víctor Català mantenen al llarg de 32 anys. Francesc Matheu, vinculat a la tradició de la Renaixença, pertany al sector més tradicional, més conservador, vinculat als Jocs Florals. Per tant, un sector que en un principi estava allunyat de Víctor Català. Víctor Català, a l'inici de la seva carrera literària, publica les primeres col·laboracions amb el pseudònim de Virgili d'Alacseal a l'*Almanach de l'Esquella de la Torratxa*, entre 1897 i 1900. Són poemes de temàtica amorosa que no tenen res a veure amb el sector de Francesc Matheu. En aquest període de temps, però, també col·labora a *La Creu del Montseny*, que dirigia Jacint Verdaguer. Aquí hi publica un poema el 1899, «La broma», i la traducció del conte «L'escultor i el cabreret», de Rodolf Baumbach, el 1900. Per tant, són unes col·laboracions molts diferents de les de l'*Almanach de l'Esquella de la Torratxa*. Entre 1901 i 1904, també col·labora amb *La Renaixença*, amb col·laboracions ben diferents, des de poemes, «Ave Maria» i «Lo bes etern», publicats després a *Llibre Blanc* (1905) fins a un conte que publicarà a *Drames rurals*, «Daltabaix», o una prosa literària, «La tramuntana» que formarà part de *Mosaic* (1946). I entre 1901 i 1906 és una de les col·laboradores destacades del setmanari *Joventut*, que dirigia literàriament Lluís Via. Aquí, hi publica alguns dels drames rurals més punyents. En conjunt, n'hi publica set: «La vella», «Agonia», «Idili xorc», «L'explosió», «L'enveja», «La Tomia de l'estrany» i «Carnestoltes». Són contes inclosos a *Drames rurals* (1902), *Ombrívols* (1904) i *Caires vius* (1907). Quan comença, doncs, a col·laborar a *Il·lustració Catalana*, el juny de 1903, també col·labora a *La Renaixença* a *Joventut* i a l'*Almanach de l'Esquella de la Torratxa*. Aquestes publicacions van ser cabdals per a donar a conèixer Víctor Català. (Muñoz Pairet: 2007) Especialment, *Joventut* va ser «la seva» publicació, la seva plataforma de llançament, i amb la que se sentia més identificada estèticament. Així, quan Francesc Matheu li proposa col·laborar a *Il·lustració Catalana*, Víctor Català, d'entrada, no ho veu gaire clar. En una carta datada el 26 de desembre de 1902, li dóna excuses familiars i diu que no té res que sigui adequat per a la seva revista. Diu:

Molt, molt m'agradaria acceptar l'oferiment que'm fa de col·laborar y á gust de vosté; en la futura ilustració però no puch comprométre'm desde'l moment que no tinch la seguretat de poder cumplir. Per una dona, l'escriurer es un entreteniment que forçosament ha d'anar despres de las feynas casolanas; jo, á mes, tinch sempre malalts á casa que'm prenen lo poch temps de que podria disposar. De projectes, treballs començats ne tinch bona cosa, però me sembla que cap feria per l'*Ilustració: pens* de vano á que vosté aludeix, seran versets... si s'acavan: las novelas començades unas per vigorosas, las altrás per tenirlas compromesas, no las puch oferir á vosté. (Muñoz Pairet 2005: 131)

Francesc Matheu, però, aconseguí integrar Víctor Català a *Ilustració Catalana*, com una de les firmes més importants. Des del primer número hi col·labora. Hi publica «Conformitat», inclòs a *Ombrívols*. I hi publica també dos contes més: «L'empès» (24-IV-1904) i «L'amoreta d'en Piu» (5-VI-1904), inclosos a *Caires vius* (1907). No hi publica, però, aquells primers drames rurals tan punyents que havia donat a conèixer a *Juventut*. S'adapta, per tant, a la revista. Al pròleg de *Drames rurals* anunciava que un dia donaria a conèixer un llibre «gai de marquesets i reines». Aquest llibre, en part, per fragments, el dóna a conèixer a *Ilustració Catalana*. Aquí hi publica alguns dels poemes que formaran part de *Llibre Blanc* (1905) i moltes de les prosas literàries que trobarem a *Mosaic* (1946). Per tant, textos que podia llegir un públic burgès, femení, tradicional, conservador. (Castellanos 2005: 7) Un públic totalment diferent del de *Juventut*. En conjunt, hi publica 19 textos entre el 7 de juny de 1903 i el 10 de juny de 1917. Entre el 1903 i el 1905 hi col·labora de manera molt regular. Hi treu a la llum alguns contes, poemes de *Llibre Blanc* i moltes prosas literàries de *Mosaic*. Els poemes publicats són: «L'ungit» i «Les flors primeres». De prosas literàries, que formaran part de *Mosaic*, en trobem sis: «Ma cambra blanca» (15-XI-1903), «Les teulades» (13-III-1904), «Mon niu» (1-I-1905), «La tortuga» (7-V-1905), «La tramuntana» (9-VII-1905) i «L'euga» (15-X-1905). «Ma cambra blanca», «Les teulades», «Mon niu» i «La tramuntana» formen part de l'apartat «Facècies i coses» i «La tortuga» i «L'euga» de la secció «Amics i parents». I tots aquests textos formen part de la part «Intimitats», la darrera part de *Mosaic*. El llibre estava projectat en tres parts: «Vibracions», més prosas literàries, «Encunys», destinada a personatges importants del moment, i «Intimitats». Finalment, però, només va poder veure la llum la darrera part degut a la censura. La primera vegada que s'anuncia *Mosaic* és a la contraportada de *Solitud*, amb el títol «Intimitats». I *Llibre Blanc* s'anuncia per primera vegada a la contraportada de *4 monòlegs*. Per tant, ja el 1901.

A «Ma cambra blanca» i «Mon niu» Víctor Català ens parla de la seva habitació, del seu espai per crear. I a «La tramuntana», d'aquest vent tan característic de l'Empordà. Aquí, ens explica la impressió que li provoca des de la seva cambra quan la sent. A «La tortuga» i «L'euga» ens fa una descripció d'aquests animals que veu a la seva vida quotidiana, al seu entorn.

A *Ilustració Catalana* també hi publica una prosa que fins ara mai s'ha reunit en volum: «Elisenda» (13-XII-1903). És un text dedicat a la reina Elisenda de Moncada (c. 1292-Barcelona, 19 juliol 1364). Sobre la reina Elisenda de Moncada, tenia previst escriure'n una biografia. Finalment, però, no va veure la llum. I, «Setembrina» (9-X-1904), una prosa literària sobre la verema, publicada també a la revista de Matheu, tampoc no s'ha publicat mai en volum.

A partir de 1905, la col·laboració de Víctor Català a *Ilustració Catalana* s'interromp fins al 1913. Al llarg d'aquests anys, són molt poques les cartes creuades entre el poeta i

l'escriptora. És amb l'arribada del noucentisme, que Víctor Català inicia el seu primer gran silenci literari després de publicar *Caires vius*, el 1907, a la Biblioteca Joventut. Durant aquests anys, únicament publicarà de manera esporàdica en alguna revista concreta. A *Feminal*, suplement d'*Il·lustració Catalana*, dirigit per Carme Karr, a partir de 1907 i fins al 1917, hi publica 6 textos: dos poemes, “De nit” (26-IV-1908) i “L’enamorat a l’enamorada” (26-I-1913), dos contes que inclourà a *La mare balena* (1920): “Enaygment” (31-X-1909) i “La mare balena” (31-XII-1911). I també hi publicarà una impressió literària de *Mosaic* (1946), “L’hort”, el 25 de novembre de 1917. Els contes publicats aquí no tenen res a veure amb els drames rurals de principis del segle XX i la temàtica de la resta de textos tampoc. Amb aquestes col·laboracions, s’adapta a *Feminal* i al moviment d’aleshores, el noucentisme.

El 20 de juliol de 1913, dona a conèixer el primer «Encuny» a la revista de Matheu. Es tracta de l’encuny dedicat a l’historiador alemany Ludwig Klüpfel (1888-1913), amb motiu de la seva mort, el 16 de maig de 1913, quan anava a visitar les ruïnes d’Empúries. (Nardi 1993). En aquesta revista, després de quatre anys sense col·laborar-hi, hi torna a publicar un altre encuny, l’encuny dedicat a l’arqueòleg Emili Gandia (Xàtiva, 1886-Barcelona, 1939), titulat «Lo senyor Gandia», el 18 de febrer de 1917. Gandia col·laborà a les excavacions d’Empúries amb Puig i Cadafalch. I, un mes més tard, el 18 de març de 1917, hi publica l’encuny dedicat al doctor Pere Esquerdo (La Vila Joiosa, 1852-Barcelona, 1922). Esquerdo, com apunta Núria Nardi (1993: 327), el 1917 va constituir unes beques i per aquest motiu va ser objecte d’atenció de Víctor Català. El darrer encuny, que publica a *Il·lustració Catalana* està dedicat a Joan Maragall. El titula «Lo poeta civil», publicat el 10 de juny de 1917. Maragall, com sabem, va ser un dels seus grans mestres, al costat de Narcís Oller, Àngel Guimerà i Francesc Matheu.

Per últim, a *Il·lustració Catalana* també hi publica un text sobre els Jocs Florals (14-I-1917) i el seu discurs com a presidenta dels Jocs Florals el 1917. És molta, gràcies a Matheu, la relació que l’escriptora té amb els Jocs Florals. En una carta datada l’1 de maig de 1918, quan és premiada amb un segon accèssit pel seu poema “Cavalls del port”, sobre els Jocs Florals diu: «Estimo, com ja sab, los Jochs com l’institució mare de nostra renaixensa, com lo breçol veritable de la grandesa y prosperitat actuals de la pàtria.»

A les cartes, veiem que una data important en la trajectòria professional de l’escriptora és el 23 d’abril de 1915, quan Matheu li proposa de formar part de l’Acadèmia de la Llengua Catalana. Matheu li comunica:

Doncs, be, per encàrrech d’en Collell y en Guimerà (y déximhi posar jo) li escrich aquestes ralles per dirli que contem entre’ls 15 primers a en Víctor Català, axís tal com s’ona si V., persisteix en conservar el pseudònim. A l’Academia francesa hi hà pseudònims ilustres: Anatole France.

Víctor Català és acceptada per l’acadèmia el 9 de maig de 1915. I és el 19 de juny de 1915 que escriu a Mn. Jaume Collell, el president de l’Acadèmia, per dir que ha acceptat el càrrec. L’escriptora, com sempre, adopta el seu posat «d’aficionada» i no acaba de creure que sigui mereixedora d’aquell honor. Diu:

Peró malgrat aixó, malgrat la pròpia y sincera confessió de incompetencia, l’Acadèmia de la Llengua Catalana ha persistit en lo propòsit de cridar-me a son fi, conferint-me, amb lo nomenament d’acadèmich, lo titol mes honrós que may hagués pogut somniar.

A través de la correspondència, també podem resseguir el procés d'edició de *Llibre Blanc* a l'editorial d'Il·lustració Catalana. Francesc Matheu, des del començament, insisteix molt a Víctor Català que doni un llibre a l'editorial i quan l'escriptora s'hi compromet, entre el novembre i el juny de 1905 segueixen els tràmits d'edició. És, però, el setembre de 1904, que l'escriptora promet el llibre a Francesc Matheu. Per a Víctor Català, Matheu és el seu referent a l'hora d'escriure versos. Així, per exemple, en una carta datada el 12 d'octubre de 1903, li diu:

Encar que aficionada á llegir, ho he fet sens ordre ni concert, llegint no mes que lo que m'agradava, no lo que potser m'hauria convingut. Així, no he obert may una obra de retórica y poética y malgrat aixó... m'he posat á fer versos. Però com jo no soch ni seré may poeta ni tinch la ridícula pretensió de fer altre cosa que versets d'aficionat ó... de dona, he pensat que no fora pas un bell crim ferlos sens los mes elementals coneixements del art.

Aquí, clarament, Víctor Català projecta el seu personatge d'escriptora «aficionada» que crea, a mode de *captatio benevolentiae*. Són dos els poemaris que publica: *El cant dels mesos*, el 1901, i *Llibre Blanc*, el 1905. Però l'èxit el tindrà amb la seva narrativa, amb els reculls de contes i amb *Solitud*.

Abans de la publicació de *Llibre Blanc*, l'escriptora s'interessa pels beneficis econòmics que en pot treure. Així, en una carta que pel seu contingut, podem datar el setembre de 1904, diu a Matheu:

¿Que quan los publiquem? Quan vulga. Lo tamany del "Navegant" me sembla molt ensopegat. Temps enrera havia sommiat en ferne una edició cuydadeta, en paper cartulina molt blanch, (pe'l títol) en caràcters molt petits y espayats, com en las colecciones franceses Guillaume "Lotus bleu" etz, y ab una petita cantonera decorativa y policromada demunt cada verset; mes quan altra feyna vingué á privarme de fer aquestes cantoneres no'm vaig recordar mes de l'edició bonica, *para las dones* (las hi tinch promesa!) y are sols m'agradaria que, d'esser possible, restés la *blancor* en tot lo llibre. Acceptades ses condicions, mes, una pregunta ¿li sembla si podrá quedar algún benefici? Com lo poch que puga donar una ploma no'm pertany y passa desseguida al capitol de fondos segrets, tinch deber, sens esser molt egoista, d'ocuparme'n també, d'aquest capitol.

Respecte als guanys, Matheu confessa a l'escriptora que se sent desorientat, en un moment en què els versos no es venen. En una carta datada el 26 de setembre de 1904, li diu:

Beneficis? No m'atreveixo a dirli rès. Si fos un volum de prosa, es segur que, molt ò poch, donaria un benefici, perque comensariam per tirarne un miler y si se'n venian 6, 7 ó 8 cents dexarian de moment un superavit, quedant los restants exemplars per la venta que foren tots ganancia. Tractantse de versos, estich desorientat; crech que fòra de les obres d'en Verdagner, no's venen gayre les de ningú. Lo *Navegant* de n'Oliver no s'ha venut; total un centenar d'exemplars. Crech que'l llibre de V. s'ha de vendre més; jo procuraré ferho de manera qu'ab poch més de 300 exemplars se pagui l'edició y axís, si topa una mica, quedí'l remanent dels restants.

L'escriptora, per últim, acaba dient que no creu en els beneficis del llibre i menys sent l'autor una dona. El 30 de novembre de 1904, diu:

¿Vosté creu que pot véndrerse mes *Lo Llibre Blanch* que un del soperb mestre Oliver ó un altre d'en Pagés de Puig, ó m'ho diu per cortesia? Jo no'm faig ilusions y'm sabria greu que vosté hi

fundes cap esperança. No's venen los versets ni sihent bons ¿com s'han de vendre'ls de dona? Si vaig preguntarli pe'ls beneficis, fou pe'l desitj que restés quelcom pe'ls meus pobrets.

A les cartes, Francesc Matheu i Víctor Català parlen de les proves del llibre, de l'ordenació dels poemes, de les seccions del volum, de la seva presentació... I el juny de 1905, l'escriptora manifesta a Matheu la seva alegria per com ha quedat editat *Llibre Blanc*. Diu: «Nostre llibret ha quedat molt *maco* y jo molt reconeguda al interés y atencions de vosté. [...] Si 'ls versos que conté no agradan, me cab l'esperança de creure que agradará sa presentació, obra de son bon gust».

El final de l'any 1917 comporta la desaparició d'*Il·lustració Catalana*, per raons econòmiques, i el naixement d'una nova revista: *Catalana*. Al capdavant d'aquesta revista, també hi ha Francesc Matheu. Aquesta publicació té un format més petit que *Il·lustració Catalana* i pretén ser literària. Així doncs, a partir de l'any 1918, la relació de Francesc Matheu i Víctor Català gira entorn de *Catalana*. Aquí, a partir del primer número, Víctor Català, en forma de fulletó, anirà publicant la seva segona novel·la: *Un film*. Aquest procés s'inicia el 7 d'abril de 1918 i finalitza el 30 de juny de 1921, al número 97. Pel mig, com mostren les cartes, hi haurà aturades de la revista per les vagues obreres. Aquest fet fa que el procés de composició de l'obra s'allargui. *Catalana*, per qüestions econòmiques, no li pot editar la novel·la. Serà Antoni López Llausàs qui li editarà a la Llibreria Catalònia l'any 1926. Per als tres volums d'*Un film*, va ser remunerada amb 1.500 pessetes, se'n va fer un tiratge de 3.000 exemplars i l'editorial, a més, li va cedir la propietat de l'obra i els drets de traducció a altres llengües i li va donar tots els exemplars que va necessitar. La novel·la, en primer lloc, surt a les pàgines d'una revista titllada de tradicionalista, i tenint en compte que l'obra era progressista (Martí Baiget 2007: 40).

Aquesta col·laboració va ser criticada i malvista per alguns grups d'intel·lectuals de l'època, car, amb aquesta novel·la, l'autora demostrava la seva capacitat de fer novel·la ciutadana d'ambient poc burgès. És evident, per tant, que aquest enfocament no havia de sintonitzar amb els gustos del noucentisme.

La novel·la va rebre alguna crítica, però podem dir que en general va tenir una bona recepció.

A banda de la publicació d'*Un film*, a la revista *Catalana* Víctor Català també hi publica 11 textos entre el 1918 i el 1925. La majoria estan recollits a les *Obres Completes* de l'escriptora, el 1972. Hi publica dos poemes: *Cavalls al port* (22-XII-1918) i *Dimecres de cendra* (15-III-1924); tres contes: «Dionissos» (15-I-1922), inclòs a *Contrallums*, el 1930, «Entremes» (15-XI-1922) i «D'altre centuria: Telepatia» (15-I-1925), contes publicats per primera vegada a les *Obres Completes*. La resta de textos estan publicats amb el títol «Puerilitats», que sembla ser el títol d'un llibre que Víctor Català tenia en projecte i que possiblement hauria estat una part de *Mosaic*. Els articles publicats amb aquest títol són quatre: «La opinió» (15-VII-1923), «Reflexió» (15-I-1924), «Excepcionisme» (15-I-1924) i «El caràcter» (15-VIII-1925). Tots tenen un caire didàctic. En darrer lloc, a *Catalana* també hi publica fragments del discurs d'entrada a l'Acadèmia de Bones Lletres (15-II-1923). El 14 de gener de 1923, va ser rebuda a l'Acadèmia de Bones Lletres per cobrir la vacant de Frederic Rahola. Hi va pronunciar un discurs sobre Empúries. D'altra banda, amb motiu de la mort d'Àngel Guimerà, escriu un article sobre el dramaturg a *Catalana*, sota el títol «L'estàtua viva». Segurament, es tractava d'un encuny més.

Després de la desaparició de *Catalana*, el 1926, Víctor Català i Francesc Matheu mantenen la correspondència. Aleshores, especialment, les seves lletres parlen de l'organització de diversos homenatges: a Monsenyor Carsalade, Frederic Mistral, Narcís Oller i el mateix Francesc Matheu.

Per concloure, podem dir que aquest epistolari és molt important perquè ens mostra com Víctor Català es posiciona al costat de Francesc Matheu, per tant, al sector conservador, tradicionalista, vinculat als Jocs Florals i antinormativista. Després de la desaparició de *Juventut*, el 1906, Víctor Català no es situa al costat d'*El Poble Català*, —on col·labora de manera molt esporàdica— que seria la publicació que segueix la línia de *Juventut*, sinó al costat del projecte de Francesc Matheu: al costat, per tant, d'*Il·lustració Catalana*, dels Jocs Florals, de l'Acadèmia de la Llengua Catalana i de la de les Bones Lletres i de la revista *Catalana*. Per tant, al sector totalment contrari del noucentisme. Tot això fa que durant el noucentisme iniciï el seu primer silenci literari, entre el 1907 i 1918.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Castellanos, J. (2005) «Pròleg», dins *Epistolari de Víctor Català*, Girona, Curbet, p. 5-8
- Ciurana, M. (1972) Aportacions a l'estudi de Víctor Català. Unes cartes inèdites, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona.
- Martí Baiget, M. (2007) *Francesc Matheu i la revista Catalana. L'oposició a la normativització del català (1918-1926)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Nardi, N. (1993) «A propòsit d'«Encunys»», dins Prat, E. & Vila, P. (ed.), *Actes de les Primeres Jornades d'Estudi sobre la Vida i l'Obra de Caterina Albert "Víctor Català"*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.p.321-352
- Muñoz Pairet, I. (2002) «La recepció de *La infanticida* a la premsa: 1967 i 1992», dins Prat, E. & Vila, P. (ed.), *Actes de les Jornades d'estudi "Vida i obra de Caterina Albert i Paradís", l'Escala, 20, 21 i 22 de setembre de 2001*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.p.359-386
- Muñoz Pairet, I. (2005) *Epistolari de Víctor Català*, Girona, Curbet.
- Muñoz Pairet, I. (2007) «Les primeres col·laboracions literàries de Caterina Albert a la premsa», dins Pessarrodona, M. (ed.), *Caterina Albert. Cent anys de la publicació de Solitud*, Barcelona, Publicacions de la Residència d'Investigadors, 30. p. 85-102.

ANNEX

Col·laboracions de Víctor Català a *Il·lustració Catalana* (1903-1917)

- 1-“Conformitat”, núm. 1, 7-VI-1903, s/p.
- 2-“L’ungit”, núm. 10, 9-VIII-1903, p. 147.
- 3-“Ma cambra blanca”, núm. 24, 15-XI-1903, pp. 285-286.
- 4-“Elisenda”, núm. 28, 13-XII-1903, pp. 351-355.
- 5-“Les teulades”, núm. 41, 13-III-1904, pp. 3-4.
- 6-“L’empès”, núm. 47, 24-IV-1904, pp. 260, 264.
- 7-“L’amoreta d’en Piu”, núm. 53, 5-VI-1904, pp. 366, 368, 370, 372.
- 8-“Setembrina”, núm. 71, 9-X-1904, pp. 671-672.
- 9-“Mon niu”, núm. 83, 1-I-1905, pp. 8-9.
- 10-“Del *Llibre blanc*. Les flors primeres”, núm. 95, 26-III-1905, s/p.
- 11-“La tortuga”, núm. 101, 7-V-1905, p. 294.
- 12-“La tramontana”, núm. 110, 9-VII-1905, pp. 436-437.
- 13-“L’euga”, núm. 124, 15-X-1905, pp. 659-660.
- 14-“Ludwig Klüpfel. Necros”, núm. 528, 20-VII-1913, pp. 698-699.
- 15-“De Jochs Florals”, núm. 710, 14-I-1917, p. 20.
- 16-“Lo senyor Gandia”, núm. 715, 18-II-1917, pp. 108-109.
- 17-“Encunys per Víctor Català. Lo Doctor Pere Esquerdo”, núm. 719, 18-III-1917, pp. 180-182.
- 18- Caterina ALBERT I PARADÍS, “Discurs presidencial. (Fragment). De civisme i civilitat”, núm. 726, 6-V-1917, pp. 304-307.
- 19-“Lo poeta civil”, núm. 731, 10-VI-1917, pp. 400-402.

Col·laboracions de Víctor Català a *Feminal* (1907-1917)

- 1-“De nit”, núm. 13, 26-IV-1908, s/p.
- 2-“Enaygment”, núm. 31, 31-X-1909, s/p.
- 3-“Secretet rosa”, núm. 43, 30-X-1910, s/p.
- 4-“La mare balena”, núm. 57, 31-XII-1911, s/p.
- 5-“L’enamorat a l’enamorada”, núm. 70, 26-I-1913, s/p.
- 6-“L’hort”, núm. 127, 25-XI-1917, s/p.

Col·laboracions de Víctor Català a la revista *Catalana* (1918-1926)

- 1-“Cavalls al port”, núm. 38, 22-XII-1918, pp. 450.
- 2-“Dionissos”, núm. 110, 15-I-1922, pp. 6-8.
- 3-“Entremes”, núm. 130, 15-XI-1922, pp. 506-511.
- 4-“Empori”, “Brinde llegenda”, “La mar garça”, “Els esquelets”, “Llagrimes romanes”; (fragments del discurs d’entrada a l’Acadèmia de Bones Lletres), núm. 136, 15-II-1923, pp. 50-58.
- 5-“La opinió” (“Puerilitats”), núm. 146, 15-VII-1923, pp. 298-299.
- 6-“Reflexió” (“Puerilitats”), núm. 158, 15-I-1924, p. 9.
- 7-“Excepticisme” (“Puerilitats”), núm. 160, 15-I-1924, p. 43.
- 8-“Dimecres de cendra”, núm. 162, 15-III-1924, p. 70.
- 9-“L’estatua viva” (Recordatori de la mort d’en Guimerà), núm. 171, 31-VII-1924, pp. 214-217.
- 10-“El caràcter” (“Puerilitats”), núm. 196, 15-VIII-1925, pp. 233-235.
- 11-“D’altre centuria” : “Telepatia”, núm. 206, 15-I-1925, pp. 2-6.

